

УДК 352/353:35.072(477)

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.210.401-410>**Котуков О.А.**

кандидат соціологічних наук

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Kotukov Oleksandr

PhD in Sociology Sc.

V.N. Karazin Kharkiv National University

<https://orcid.org/0000-0003-2494-5298>**Котукова Т.В.**

кандидат наук з державного управління

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Kotukova Tetiana

PhD in Public Administration Sc.

V.N. Karazin Kharkiv National University

<https://orcid.org/0000-0001-8332-0330>

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РІВНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті досліджено інституційні механізми взаємодії регіонального та місцевого рівнів публічного управління в Україні в умовах децентралізації, відновлення та зростання ролі цифрової трансформації. Взаємодію трактовано як систему формальних повноважень, організаційних структур, процедур узгодження та інформаційно-аналітичних рутин, що забезпечують координацію стратегічних пріоритетів, ресурсів і підзвітності між рівнями влади. Обґрунтовано, що передача повноважень громадам посилила потребу в інституційному «зшиванні» стратегічного планування, програмно-проектного управління та моніторингу й оцінювання результативності, оскільки фрагментарність нормативних правил, нерівність спроможності територіальних громад, дефіцит проектної компетентності й слабкість системи індикаторів знижують ефективність регіональних і місцевих програм розвитку. На основі узагальнення сучасних підходів до класифікації механізмів публічного управління запропоновано типологію інституційних механізмів міжрівневої взаємодії: вертикальні (розподіл компетенцій, бюджетно-фінансові стимули, регламенти координації), горизонтальні (міжмуниципальна співпраця, партнерства громад) та гібридні мережеві (конкурсний відбір і реалізація проектів із визначенням ролей ініціатора, замовника та партнерів, застосування логічної матриці й індикаторного контролю). Визначено критерії оцінювання результативності механізмів: узгодженість мандатів і процедур, передбачуваність фінансування, транзакційні витрати координації, кадрова спроможність, сумісність даних та вимірюваність результатів. Показано, що цифрові інструменти прозорості, е-участі та даних для управління можуть виступати каталізатором інституційних змін за умови стандартизації процесів і розвитку компетентностей. Практичне значення полягає у рекомендаціях щодо гармонізації індикаторів стратегій різних рівнів, інституціоналізації моніторингових платформ і підсилення проектних офісів як центрів координації розвитку територій.

Ключові слова: інституційні механізми, багаторівневе врядування, міждержавна взаємодія, регіональна політика, місцеве самоврядування, децентралізація, стратегічне планування, програмно-проектне управління, моніторинг і оцінювання, цифрова трансформація, спроможність громад, підзвітність, міжбюджетні відносини.

INSTITUTIONAL MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN REGIONAL AND LOCAL LEVELS OF PUBLIC ADMINISTRATION

This article explores institutional mechanisms that ensure effective interaction between regional and local levels of public governance in Ukraine under decentralisation, recovery pressures and the growing role of digital transformation. Institutional interaction is conceptualised as a system of formal mandates, organisational arrangements, procedures and data-based routines that coordinate strategic priorities, resources, and accountability across levels. The paper argues that the transfer of powers and resources to communities has increased the need for coherent interlevel coordination, because fragmented regulation, limited project competence, weak monitoring and evaluation, and unequal capacities of territorial communities reduce the effectiveness of regional and local development programs. Drawing on Ukrainian

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Котуков О.А., Котукова Т.В., 2026

research on public governance mechanisms, the study systematises the components of governance mechanisms (institutional, legal, organisational, financial-economic, information-analytical and digital-technological) and identifies conditions under which they produce measurable results. Special attention is paid to strategic planning and performance monitoring as the “glue” of multi-level governance: harmonisation of indicators across the State Regional Development Strategy, regional strategies and community strategies, as well as the creation of monitoring committees and public disclosure of evaluation results. Evidence from the regional policy implementation practice shows that project-based and program-project approaches institutionalise cooperation via defined roles (initiator and partners), competitive selection procedures, and a monitoring framework grounded in indicators and a logical matrix. The article also considers digitalisation as a catalyst of institutional change: e-democracy tools and digital dashboards strengthen transparency, feedback loops and data-driven decision-making, yet face barriers such as staffing deficits, unequal internet access and the absence of unified digital standards. The main contribution is a typology of institutional mechanisms of interaction (vertical, horizontal, hybrid network formats) and an evaluation framework based on coherence of competences, predictability of funding rules, transaction and coordination costs, organisational capacity, interoperability of data, and measurability of outcomes. Policy implications focus on aligning strategic cycles and indicators, institutionalising monitoring platforms, strengthening project offices and procedural standards.

Keywords: institutional mechanisms, multi-level governance, intergovernmental interaction, regional policy, local self-government, decentralization, strategic planning, program and project management, monitoring and evaluation, digital transformation, community capacity, accountability, intergovernmental relations.

JEL classification: H70, H77, H89, R58, O38.

Постановка проблеми. Трансформації системи публічного управління, спричинені процесами децентралізації, обумовили необхідність переосмислення підходів до формування та впровадження політик розвитку на місцевому й регіональному рівнях. Перерозподіл повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності істотно змінив архітектуру прийняття рішень, актуалізувавши інституційне розуміння реформи як трансформації «правил гри», що визначають стимули учасників та впливають на рівень координаційних витрат [1]. За нової конфігурації управління територіальні громади посилили свою суб'єктність у сфері розвитку, регіональний рівень набув інтеграційно-координаційної функції, тоді як держава зберегла за собою роль нормотворця і гаранта стандартів підзвітності, фінансової дисципліни та стратегічного планування [2, 3].

У цих умовах особливого значення набуває інституційна координація як сукупність норм, процедур і організаційних рішень, що забезпечують узгодження цілей, ресурсів і відповідальності в межах єдиного управлінського циклу. Розширення автономії громад, відповідно, потребує процедурної сумісності стратегічних документів, бюджетних рішень і показників результативності, яку підтримують регламенти стратегічного планування, моніторингу та оцінювання (M&E). В економічному вимірі така узгодженість знижує ризики дублювання витрат, обмежує інформаційну асиметрію та підвищує ефективність використання бюджетних ресурсів. Водночас нерівномірність інституційної спроможності громад і варіативність адміністративних практик провокують дисфункції, зокрема дефіцит проектної компетентності, розриви між плануванням і бюджетуванням, формалізацію M&E та обмежену участь громадськості, що послаблює легітимність і адаптивність політики [4].

Окремий аналітичний аспект стосується переходу від парадигми управління витратами до управління результатами. У цьому контексті, саме перехід до управління результатами і є причиною, чому M&E та дані стають елементом інституційного механізму, а не

допоміжною функцією. Тому, слід зазначити, що ефективність політики ґрунтується на передбачуваності фінансових правил, чіткості формулювання завдань, наявності релевантних індикаторів і якісних даних, а також функціонуванні інституційних платформ для узгодження управлінських рішень [5, с. 134].

У період повоєнного відновлення фінансова спроможність територіальних громад набуває значення, оскільки саме вона визначає їхню здатність забезпечувати співфінансування проектів і формувати підґрунтя для довгострокових інвестиційних рішень [6, с. 133]. Потенціал цифровізації розглядається як чинник посилення прозорості, підзвітності та оперативності координаційних процесів; утім, її практичний ефект істотно модерується кадровими обмеженнями, станом інфраструктури та відсутністю уніфікованих стандартів даних. За таких умов інтеграція цифрових інструментів до типології інституційних механізмів взаємодії видається концептуально виправданою, а їх подальше оцінювання націлене на основні чітко визначені критерії результативності (прозорість, сумісність даних, швидкість координації).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інституційних механізмів взаємодії регіонального та місцевого рівнів публічного управління в Україні формується на стику інституціональної теорії, концепції багаторівневого врядування та прикладних досліджень децентралізаційних трансформацій. У межах інституціоналізму інститути інтерпретуються як «правила гри», що структурують систему стимулів і очікувану поведінку акторів, визначаючи при цьому координаційні витрати та якість управлінських рішень. Водночас просторово-урбанізаційний контекст цих процесів, розкрито у дослідженні Л. Сергієнко, Д. Захарова та І. Новосолова [7, с. 140]. У запропонованому дослідженні інституційні механізми взаємодії тлумачать як впорядкована сукупність формалізованих норм, процедур, організаційних рутин і інструментарію, покликаних забезпечити узгодження стратегічних цілей, ресурсного забезпечення та розподілу

відповідальності між рівнями влади.

Концепція багаторівневого врядування акцентує, що реалізація публічної політики відбувається в умовах поєднання вертикальних і мережевих форматів взаємодії, де поряд із формальними повноваженнями визначальними стають координація, участь і підзвітність. Додатково В. Chol, Z. Chen та N. Ayuel у систематичному огляді обґрунтовують, що результативність таких взаємодій визначається також процедурним дизайном і поведінковими механізмами виконання рішень [8]. Аналітичні рамки ОЕСД деталізують [4] ключові детермінанти успішності реформ децентралізації та розвитку міжурядових відносин, зосереджуючи увагу на чіткості розмежування компетенцій, передбачуваності фінансових потоків, синхронізації стратегічних циклів, розвитку людського капіталу та якості статистичних даних; окремо слід підкреслити вплив демографічних змін як фактора адаптації координаційних механізмів.

Нормативно-правовий контур взаємодії рівнів публічної влади в Україні визначається актами, що регламентують розподіл мандатів, організаційну архітектуру та засади ресурсної координації, зокрема базові принципи місцевого самоврядування, функціонування місцевих державних адміністрацій і бюджетного регулювання [2, 9]. Горизонтальні форми співпраці інституціоналізовано через механізми співробітництва територіальних громад, тоді як концептуальні засади формування спроможної базової ланки закріплено в документах щодо реформування та законодавстві про добровільне об'єднання [10]. Кадровий компонент регулюється правовими нормами служби в органах місцевого самоврядування, а в площині регіональної політики системоутворювальну роль відіграють законодавчі й стратегічні акти, що формалізують повний стратегічний цикл, включно з процедурами моніторингу та оцінювання (М&Е). Нормативним орієнтиром демократичної природи місцевого самоврядування – у частині принципів субсидіарності, автономії та участі – слугує Європейська хартія місцевого самоврядування [11].

Емпіричні та аналітичні дослідження таких українських науковців, як О. Антонова та ін. конкретизують чинники результативності місцевих і регіональних програм розвитку, акцентуючи на значенні інституційно вибудованої координації, бюджетної автономії, професійної спроможності управлінського персоналу, прозорості процедур і цифрової трансформації [12, с. 96]. У працях, присвячених інвестиційно-інноваційному розвитку регіонів, обґрунтовується визначальна роль інституційних передумов керованості регіональних систем та узгодженості інструментарію розвитку, тоді як дослідження інтеграційних орієнтирів у дослідженні А. Помаза-Пономаренко та Д. Тарауди підкреслюється важливість конвергенції управлінських практик як засадничої умови модернізації публічних політик [13]. Окремий напрям становлять наукові розвідки. Так, у своїй науковій праці, А. Дунська аргументує доцільність програмно-проектного підходу як інституціоналізованого формату міжрівневої взаємодії; у цьому контексті розкриваються методологія

проектного циклу, специфіка проектного менеджменту у публічному секторі, механізми портфельного узгодження проектів зі стратегічними документами, а також інструменти оцінювання вартості й ризиків [14, с. 115].

Наукова література з питань цифровізації зосереджується на інституційному ефекті впровадження технологій, що проявляється через стандартизацію управлінських процесів, розвиток кадрового потенціалу, удосконалення управління даними, впровадження політик відкритих даних і систематичне оцінювання цифрових сервісів. Р. Tuha та ін. у межах інституціоналістичної перспективи інтерпретують цифрові екосистеми як інфраструктурне середовище регіонального партнерства та координації акторів, тоді як цифрове врядування в умовах воєнних викликів актуалізує роль технологічних рішень у забезпеченні кризової координації та підтриманні підзвітності [15, с. 128]. Науковці Н. Шапа, В. Вечеров наголошують, що посилюються вимоги до прозорого вироблення політики на основі даних, чіткого розмежування повноважень між органами влади та донорами, а також до ресурсної спроможності територіальних громад; водночас окреслюються ризики відтворення асиметрії впливу за відсутності належного інституційного дизайну технологічних інструментів [16, с. 143].

Попри наявність значного масиву теоретичних і прикладних праць, у літературі досі відсутня прикладна типологія інституційних механізмів взаємодії регіонального та місцевого рівнів, що інтегрує вертикальні, горизонтальні й гібридні формати та пов'язує їх із вимірюваними критеріями результативності політик територіального розвитку, через що оцінювання ефективності міжрівневої координації залишається фрагментарним і методично непорівнюваним.

Мега статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні прикладної типології інституційних механізмів взаємодії регіонального й місцевого рівнів публічного управління, а також у визначенні критеріїв оцінювання їх результативності у процесі реалізації політик територіального розвитку. Для досягнення поставленої мети у статті уточнено понятійно-категоріального апарату та проаналізовано основні формати взаємодії, що реалізуються на практиці, зокрема міжмуніципального співробітництва, узгодження стратегій і планів заходів, застосування конкурсних процедур та використання програмно-проектних інструментів.

Методи дослідження. Для уточнення понятійно-категоріального апарату та обґрунтування трактування інституційних механізмів взаємодії застосовано інституційний аналіз, що дозволив інтерпретувати координацію як систему формалізованих правил, процедур і стимулів у багаторівневному врядуванні. Нормативно-правовий аналіз використано для ідентифікації правових рамок розподілу повноважень, процедур стратегування та моніторингу й оцінювання, які визначають можливості та обмеження вертикальної і горизонтальної взаємодії між рівнями публічної влади. Для побудови авторської типології механізмів (вертикальні,

горизонтальні, гібридні мережеві) та встановлення логіки їх зв'язку з управлінськими процесами і результатами застосовано логіко-структурне моделювання (у т. ч. у вигляді концептуальної схеми).

Методи порівняння, систематизації, аналізу та узагальнення використано для впорядкування наукових підходів і практикоорієнтованих рамок, зіставлення інструментів координації та виокремлення повторюваних дисфункцій імплементації. На основі аналізу й узагальнення наукових підходів сформовано скорочену рамку оцінювання результативності механізмів та інтегровано її в матрицю аналізу, що дало змогу встановити зв'язок між типами механізмів, ризиками і збоями та параметрами оцінювання, зокрема процедурною узгодженістю, якістю M&E і сумісністю даних, прозорістю та участю.

Виклад основних результатів дослідження. У межах цього дослідження категорія «механізм публічного управління» трактується як інтегрований комплекс форм, методів, інструментів, інституцій та процедур, за допомогою яких суб'єкти влади здійснюють цілеспрямований вплив на об'єкти управління задля досягнення спільно значущих результатів. Таке розуміння є методологічно обґрунтованим, оскільки в умовах багаторівневої системи владних відносин управлінський вплив не обмежується прийняттям адміністративних рішень, а реалізується через структурований розподіл компетенцій, стандартизовані процедури погодження, бюджетні стимули, інформаційно-аналітичні контури та інструменти підзвітності. Сукупність зазначених елементів формує інституційну спроможність взаємодії регіонального й місцевого рівнів та детермінує рівень транзакційних витрат колективних дій. Відтак інституційні механізми взаємодії доцільно розглядати як спосіб організації й підтримання міжрівневої координації через формалізовані правила, організаційні платформи та ресурсні регулятори, що мінімізують невизначеність у процесі ухвалення рішень.

Концептуально важливо розмежовувати поняття «механізм» та «інструмент». Інструменти постають як операційні засоби реалізації політики, тоді як механізми охоплюють ширший інституційний каркас, включно з правилами прийняття рішень, визначенням ролей і сфер відповідальності, а також процедурами контролю й забезпечення зворотного зв'язку. З огляду на це взаємодія регіонального та місцевого рівнів постає не як одноразовий акт погодження позицій, а як відтворюваний процес, що підтримується системою компетенцій, фінансових відносин і нормативно закріпленими циклами стратегічного планування та моніторингу. Принципи автономії, підзвітності та субсидіарності, закріплені у нормативній традиції Європейської хартії місцевого самоврядування, задають орієнтири для проектування інституційної моделі взаємодії «регіон-група».

Формування авторської моделі взаємодії передбачає класифікацію механізмів, що відображає їхню функціональну багатовимірність і створює аналітичне підґрунтя для систематизації. Узагальнення наукових

підходів дає змогу виокремити групи механізмів, релевантні для реалізації політик територіального розвитку.

Інституційні механізми визначають архітектуру суб'єктів, їхні ролі та формати взаємодії, включно з правилами розподілу повноважень, моделями участі та платформами координації; в українському контексті вони спираються на базові акти у сфері місцевого самоврядування, діяльності місцевих державних адміністрацій і державної регіональної політики, а також на формалізовані моделі горизонтальної кооперації територіальних громад.

Правові механізми забезпечують нормативну визначеність процедур, стандартів і меж компетенцій, знижуючи ризики колізій під час реалізації програм; у системі територіального розвитку ключове значення мають норми, що регламентують стратегічне планування, підготовку планів заходів і моніторинг та оцінювання (M&E), формуючи спільний управлінський цикл для регіонів і громад.

Організаційні механізми охоплюють структурування процесів взаємодії, регламентацію процедур погодження та інституціоналізацію координаційних форматів – міжвідомчих робочих груп, проектних офісів, спільних комісій і регулярних платформ моніторингу, що сприяють оптимізації узгоджувальних витрат і скороченню тривалості управлінського циклу.

Фінансові механізми забезпечують ресурсну координацію через систему бюджетних правил, міжбюджетних трансфертів, співфінансування та стимулюючих інструментів. Базові рамки міжбюджетних відносин визначають спроможність реалізації програм розвитку на місцях, тоді як стабільність фінансових правил виступає необхідною передумовою практичної дієвості стратегічного планування, особливо в умовах відновлення та підвищених стандартів підзвітності.

Інформаційно-аналітичні механізми забезпечують ухвалення рішень на основі даних, формування системи індикаторів і процедур M&E, трансформуючи взаємодію у площину управління результативністю; їх ефективність зумовлюється якістю статистичних даних, методичною узгодженістю показників і регулярністю оцінювання.

Кадрові механізми пов'язані з професійною підготовкою, розвитком компетентностей і кадровою стабільністю, що визначають здатність застосовувати програмно-проектний підхід, працювати з аналітичними інструментами та забезпечувати комунікацію зі стейкхолдерами; відповідний нормативний контур закріплюється законодавством про службу в органах місцевого самоврядування та потребує системного наповнення через стандарти компетентностей і програми навчання.

Цифрові механізми опосередковують підвищення прозорості, підзвітності, стандартизацію управлінських процесів і забезпечення сумісності даних між рівнями влади. Їх функціонування пов'язане зі стандартами життєвого циклу цифрових продуктів, підготовкою персоналу, чітким розмежуванням регуляторних і проектних функцій та системним оцінюванням

цифрових сервісів. Водночас цифрові рішення мають інтегруватися у загальний управлінський цикл, а не існувати ізольовано від інституційної логіки стратегування та моніторингу.

Типологізація інституційних механізмів взаємодії регіонального та місцевого рівнів спирається на припущення, що координація у багаторівневій системі врядування постає не як спонтанний ефект, а як результат інституційно впорядкованого поєднання формальних норм, організаційних конфігурацій і процедурних алгоритмів. Саме вони задають траєкторію колективних дій та забезпечують відтворюваність управлінських рішень у часі. З огляду на це доцільно виокремлювати вертикальні, горизонтальні та гібридні (мережеві) механізми взаємодії. Така аналітична оптика дозволяє ідентифікувати канали узгодження політики, співвіднести їх із джерелами ресурсного забезпечення й розподілом відповідальності, а також пов'язати з показниками результативності, релевантними для оцінювання територіального розвитку.

Вертикальні механізми формують базовий інституційний каркас міжрівневої взаємодії через нормативно закріплені розподіл повноважень, процедурну регламентацію погоджень і систему фінансових стимулів. Їх призначення полягає в узгодженні загальнодержавних пріоритетів із регіональними та локальними потребами за умови збереження автономії територіальних громад у межах визначених компетенцій. Економічний вимір вертикальної взаємодії проявляється передусім у забезпеченні ресурсної координації та дотриманні принципів фінансової дисципліни.

Першим структурним компонентом виступає нормативно визначене розмежування компетенцій, яке конкретизує межі відповідальності, мінімізує функціональне дублювання та створює підстави для міжтериторіального порівняння результатів. У системі державної регіональної політики регіональний рівень виконує інтеграційну функцію щодо стратегічних орієнтирів, тоді як місцевий рівень забезпечує їх операціоналізацію через програми й проекти розвитку.

Другий компонент охоплює процедури узгодження стратегічних документів: рамкові положення державної стратегії визначають загальний вектор, а регламенти підготовки регіональних стратегій і планів заходів формалізують управлінський цикл, включно з процедурами моніторингу та оцінювання (M&E), підвищуючи передбачуваність і керованість багаторівневих процесів.

Третій компонент становлять міжбюджетні інструменти, що трансформують стратегічні пріоритети у фінансово забезпечені інтервенції. Бюджетні правила, трансферти, субвенції та дотації виконують функцію коригування територіальних дисбалансів і стимулювання інвестиційної активності громад. В умовах відновлення фінансова спроможність територіальних громад визначає можливості співфінансування та реалізації довгострокових інвестицій, що безпосередньо впливає на фактичну ефективність вертикальних механізмів.

Горизонтальні механізми репрезентують

координацію між громадами як рівноправними суб'єктами територіального розвитку. Їх функціональна доцільність зумовлена тим, що значна частина публічних послуг та інфраструктурних ініціатив характеризується ефектом масштабу, тоді як адміністративні межі окремої громади не завжди відповідають економічній географії мобільності населення, праці та послуг. Відтак горизонтальна взаємодія постає як інституційний спосіб зниження витрат і підвищення якості управління через кооперацію та погодження пріоритетів.

Інституційною основою таких механізмів є міжмуниципальна співпраця, що формалізує спільне виконання функцій, реалізацію проектів і створення кооперативних структур. Водночас горизонтальна координація не обмежується договірними моделями: вона включає партнерські формати, консультаційні платформи, узгодження локальних стратегій і розподіл функцій у сфері надання послуг. За своєю суттю це відповідь на асиметрію ресурсів і компетентностей, коли кооперація компенсує дефіцит спроможності окремої громади та формує ефект колективної ефективності.

Результативність горизонтальних механізмів значною мірою залежить від здатності акторів дотримуватися узгоджених правил взаємодії та мінімізувати конфлікти інтересів. Поведінкові підходи в публічному адмініструванні акцентують, що ефективність формальних норм визначається не лише їх змістом, а й дизайном процедур, якістю комунікації та організаційною культурою. Принципи автономії та участі громадян, закріплені у європейській традиції місцевого самоврядування, виступають нормативним орієнтиром легітимності таких партнерств.

Гібридні (мережеві) механізми інтегрують вертикальні регулятивні рамки й ресурсні інструменти з горизонтальною співпрацею та практиками мережевого врядування. Їх можна визначити як інституційно оформлені процедури, в межах яких різні рівні влади разом із партнерами здійснюють формування, відбір і реалізацію проектів розвитку відповідно до встановлених критеріїв, а досягнення результатів забезпечується стандартизованими процедурами моніторингу. Ключовим форматом у цій площині є програмно-проектний підхід, який трансформує стратегічні пріоритети у структурований портфель проектів із визначеними ресурсами, строками реалізації, індикаторами та суб'єктами відповідальності.

Операційна реалізація гібридних механізмів здійснюється через конкурсні процедури відбору проектів, що гарантують прозорість критеріїв, зменшують ризики нераціонального розподілу ресурсів і стимулюють підвищення якості проектного планування. Методичним ядром виступає логіко-структурна матриця, яка систематизує взаємозв'язок між проблематикою, цілями, заходами, ресурсами, ризиками та показниками результативності. Для інноваційних ініціатив особливої ваги набуває управління ризиками як інструмент забезпечення керованості та прогнозованості результатів, що має принципове значення для публічних програм територіального розвитку.

Суттєвою характеристикою гібридних механізмів є

чітке розмежування ролей у реалізації проєктів – ініціатора, замовника, виконавця та партнерів. Такий функціональний поділ створює інституційну інтеграцію багаторівневої взаємодії, легітимізуючи локальні ініціативи та поєднуючи їх із ресурсною й процедурною підтримкою регіонального чи державного рівня, а також із залученням партнерських структур для підвищення виконавської спроможності. У контексті цифрової трансформації гібридні механізми дедалі частіше доповнюються цифровими інструментами управління, відкритими даними та платформами партнерства, що посилюють прозорість конкурсного відбору й контроль за реалізацією проєктів.

Запропонована класифікація виконує функцію методичної платформи для розбудови авторської моделі взаємодії, оскільки забезпечує можливість систематизувати міжрівневу координацію за функціональними складниками, співвіднести їх із чинними нормативними рамками та управлінським інструментарієм, а відтак – перейти до формування цілісної типології механізмів і критеріїв оцінювання їх результативності у сфері територіального розвитку.

Узагальнюючи, типологія дозволяє інтерпретувати

інституційні механізми взаємодії як систему взаємопов'язаних форм координації. Вертикальні механізми формують нормативно-ресурсний каркас і забезпечують стратегічну узгодженість; горизонтальні – підтримують партнерські зв'язки та сприяють досягненню ефекту масштабу; гібридні мережеві – інституціоналізують спільну реалізацію стратегічних пріоритетів через програмно-проєктні процедури та індикаторно орієнтований моніторинг. Така аналітична логіка окреслює наступний етап дослідження, пов'язаний із розробленням системи критеріїв для оцінювання ефективності кожного типу механізмів.

З метою концептуалізації логіки інституційної взаємодії між регіональним і місцевим рівнями, а також виявлення зв'язків між типами механізмів, управлінськими процесами та результатами територіального розвитку, розроблено відповідну концептуальну модель (рис. 1). Вона виступає аналітичною основою для подальшої операціоналізації інструментів стратегічного планування, моніторингу й оцінювання, а також для формування системи критеріїв результативності механізмів міжрівневої взаємодії.

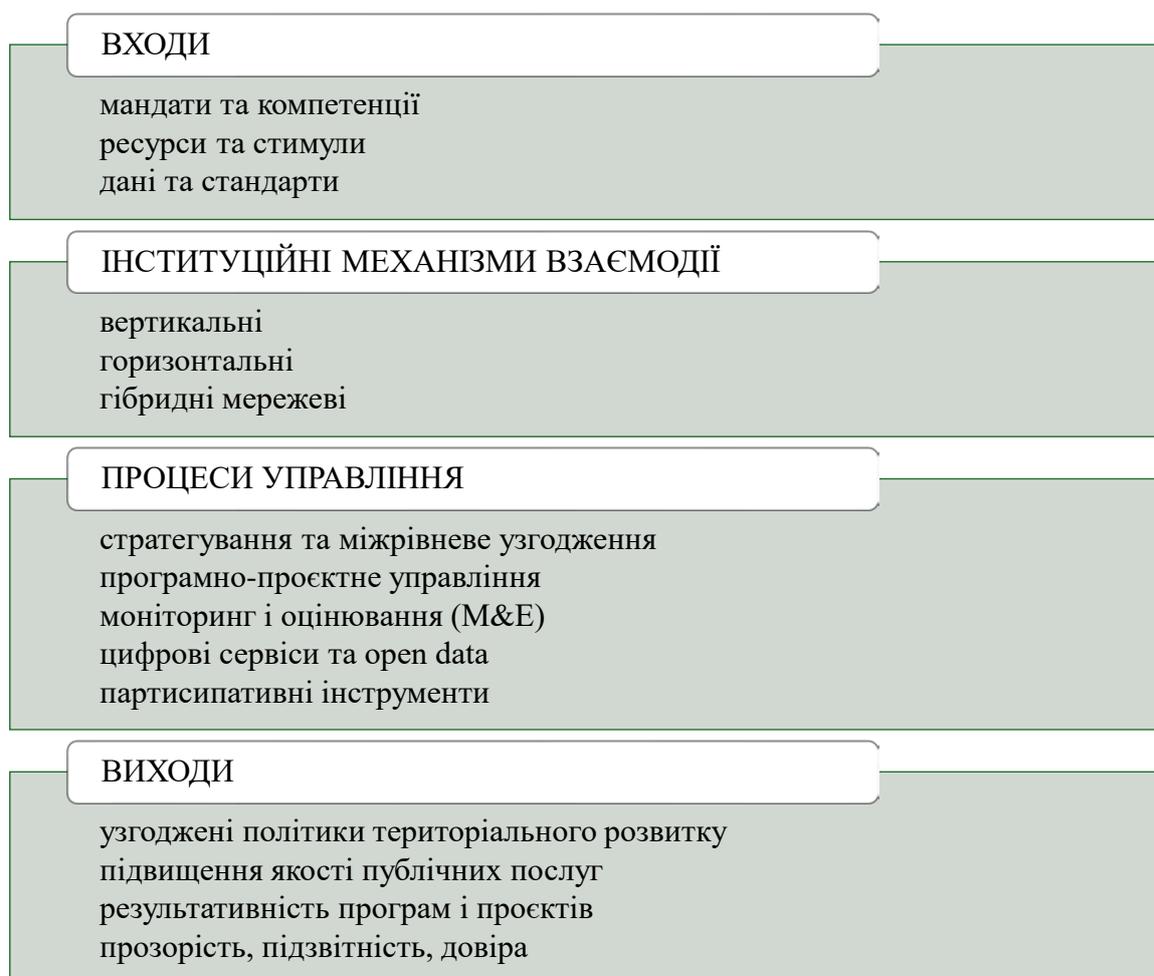

Рис. 1. Концептуальна модель інституційної взаємодії «Регіон – Громада»

Джерело: розроблено авторами на основі [8; 11; 16].

Логіка, відображена на рис. 1, демонструє трансформацію мандатів, ресурсів і даних у результати

територіального розвитку та підкреслює, що центральною ланкою міжрівневої взаємодії виступають

процеси управлінського узгодження – передусім стратегічне планування і моніторинг та оцінювання. Саме вони забезпечують сумісність цілей, індикаторів і управлінських рішень у межах єдиного циклу реалізації політики. За відсутності такої процесуальної «зшивки» навіть достатні ресурси та формально визначені повноваження не гарантують досягнення очікуваних результатів.

Водночас цифровізація, попри значний потенціал, стикається з бар'єрами інституційного характеру. По-перше, нерівномірний доступ до інтернету та цифрової інфраструктури формує територіальні розриви у доступності сервісів і даних, що підриває можливість коректного порівняння результатів між громадами. По-друге, недостатня стандартизація та сумісність даних спричиняють фрагментацію реєстрів і показників, унаслідок чого процедури М&Е втрачають доказову основу, а цифрові рішення не інтегруються в управлінський цикл. По-третє, дефіцит компетентностей у сфері проектного менеджменту й управління змінами знижує ефективність цифрових інвестицій, оскільки

інструменти не вбудовуються у практику прийняття рішень. Отже, цифровізація розглядається як чинник підвищення результативності лише за умови її інтеграції до інституційних механізмів взаємодії, а не як автономний технологічний компонент.

Розроблені критерії оцінювання застосовано до кожного типу інституційних механізмів, що дозволило сформулювати узгоджену матрицю аналізу взаємодії регіонального та місцевого рівнів. У статті свідомо застосовано скорочену рамку оцінювання результативності, зосереджену на процедурній узгодженості, якості М&Е та прозорості й участі. Відбір зумовлено прагненням уникнути надмірної мультикритеріальності, яка у межах журнального формату часто призводить до описовості та знижує аналітичну виразність. Інші виміри результативності, зокрема ресурсна забезпеченість і кадрова спроможність, розглядаються як умови реалізації механізмів та потребують окремої емпіричної верифікації поза межами цього дослідження. (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця типології механізмів взаємодії

Тип механізму	Ключові інструменти	Відповідальні сторони	Ризики/збої
Вертикальні	Розподіл компетенцій, регламенти узгодження, трансферти, бюджетна дисципліна	ЦОВВ, ОДА, ОМС, фіно-органи, головні розпорядники	Колізії, розрив план – бюджет, касові розриви
Горизонтальні	Співробітництво, партнерства, спільні послуги	ОМС, КП, асоціації, партнери	Конфлікти, слабка дисципліна, нерівність вигод
Гібридні мережеві	Проектний підхід, конкурси, М&Е, цифрові платформи	ОДА/уповн. орган, ОМС, офіси, донори	Формалізм, слабкі дані, цифрові розриви
Конкурсні проекти	Конкурсні критерії, проектний паспорт, прозорість, звітність, план закупівель, ризик-реєстр, інструменти прозорості	Ініціатор, замовник, партнери	Політизація, конфлікт ролей, затримки

Джерело: розроблено авторами на основі [2; 6; 13].

Критерій узгодженості компетенцій і процедур відображає, наскільки інституційний дизайн запобігає розмиванню відповідальності та забезпечує сумісність управлінських циклів на різних рівнях. Йдеться не лише про формальне розмежування повноважень, а й про здатність процедур стратегічного планування, бюджетування та реалізації програм інтегруватися без повторних погоджень, паралельних трактувань і нормативних колізій, що провокують дублювання функцій або перекладання завдань між суб'єктами.

Якість М&Е та сумісність даних визначають здатність системи перейти від формального дотримання процедур до доказового управління, коли програми коригуються на підставі емпірично зафіксованих результатів. Ключовим є не лише наявність індикаторів, а їх методична узгодженість між рівнями, визначеність джерел даних, регулярність збору інформації та можливість її верифікації. Без цього порівнюваність результатів між територіями залишається декларативною.

Прозорість і участь громадськості забезпечують легітимність політики територіального розвитку та зменшують інформаційну асиметрію між органами влади й заінтересованими сторонами. У децентралізованій

системі, де управлінські рішення наближені до громадян, вимоги до підзвітності об'єктивно зростають. Партисипативні практики слід розглядати не як додатковий комунікаційний інструмент, а як інституційно значущий канал зворотного зв'язку, що підвищує якість рішень, знижує ризики опортуністичної поведінки та зміцнює довіру до програм розвитку. У цифровому середовищі прозорість посилюється через відкриті дані, публічні інформаційні панелі та механізми електронної участі, проте їхня ефективність залежить від регулярності використання й здатності органів влади реагувати на отримані пропозиції. Операціоналізація цього критерію можлива через вимірювання частки проектів із оприлюдненими бюджетами й результатами, кількості проведених консультацій та якості їх документування, частки врахованих пропозицій громадськості, наявності цифрових каналів участі та показників доступності даних.

Сукупність запропонованих критеріїв узгоджується з логікою концептуальної моделі, у межах якої вхідні ресурси трансформуються у результати через інституційні механізми та управлінські процеси. Таким чином, критерії виконують функцію аналітичної рамки, що поєднує інституційний дизайн із

вимірюваними наслідками реалізації політики. У структурі табл. 1 вони постають як матриця оцінювання, тоді як відповідні індикатори доцільно подавати у стислій формі в межах кожного типу механізмів, зберігаючи читабельність і придатність інструмента до емпіричного застосування. Це забезпечує можливість одночасно фіксувати очікувані ефекти, типові ризики та операційні параметри, через які результативність міжрівневої взаємодії може бути виміряна у практиці оцінювання політик територіального розвитку.

Висновки. У статті теоретично обґрунтовано сутність інституційних механізмів взаємодії регіонального та місцевого рівнів публічного управління, розроблено їх прикладну типологію, уточнено понятійно-категоріальний апарат, систематизовано інституційні форми взаємодії та визначено критерії оцінювання результативності таких механізмів у процесі реалізації політик територіального розвитку. Децентралізаційні трансформації спричинили переупорядкування системи публічного управління, унаслідок чого досягнення цілей територіального розвитку дедалі більше визначається не стільки формальним розподілом повноважень, скільки якістю міжрівневого узгодження управлінських рішень. Реконфігурація відповідальності та ресурсного забезпечення підвищила значущість процедур, здатних підтримувати узгодженість стратегічних орієнтирів, синхронізацію бюджетних процесів і відтворюваність управлінського циклу. За цих обставин координація перестає бути допоміжною функцією та набуває системоутворювального характеру, впливаючи одночасно на результативність програм, стійкість інституційної архітектури та рівень довіри до публічних рішень.

Розгляд взаємодії регіонального та місцевого рівнів як сукупності інституційно оформлених механізмів дав змогу виявити їх комплементарність. Вертикальні механізми формують нормативно-ресурсний каркас і підтримують керованість стратегічного планування; горизонтальні консолідують спроможність через кооперацію територіальних громад та забезпечують ефект масштабу; гібридні мережеві формати переводять політику розвитку у програмно-проектну площину з чітко визначеними ролями, розподілом відповідальності та індикаторною підзвітністю. Водночас практичний ефект цих механізмів визначається їх інтегрованістю у

спільний управлінський контур, оскільки фрагментарність стандартів і несумісність даних знижують потенціал узгодження навіть за наявності формально достатніх повноважень.

Оцінювання результативності міжрівневої взаємодії у статті свідомо зведено до параметрів, що безпосередньо характеризують інституційний дизайн і відтворюваність координації, а саме узгодженості компетенцій і процедур, якості моніторингу та оцінювання і сумісності даних, а також прозорості й участі громадськості. Така редукція дозволяє уникнути надмірної мультикритеріальності та зосередити аналіз на тих характеристиках, які визначають здатність системи переходити від формального дотримання регламентів до доказового управління та легітимних управлінських рішень. Виявлені дисфункції, зокрема дефіцит проектних компетентностей, процедурна фрагментація, методична неоднорідність показників і недостатній розвиток інститутів участі, засвідчують потребу подальшого вдосконалення інституційного дизайну з урахуванням диференційованої спроможності територій та практик управління.

Цифрова трансформація здатна посилювати прозорість і керованість завдяки стандартизації процесів, оптимізації обміну даними та зміцненню підзвітності, однак її ефект не є автоматичним. За відсутності сумісних стандартів даних, належної інфраструктури та кадрового потенціалу цифрові рішення залишаються ізольованими від стратегічного, бюджетного й моніторингового контурів, а їх упровадження не забезпечує очікуваного підвищення результативності. Отже, цифровізацію доцільно трактувати як інструмент підсилення інституційної взаємодії, ефективність якого визначається якістю управлінського середовища та ступенем інтеграції технологічних рішень у повний цикл політики.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на емпіричне вимірювання транзакційних і організаційних витрат міжрівневої координації та їхнього впливу на виконання програм розвитку, на аналіз взаємозв'язку між рівнем проектної зрілості органів влади й досягненням результатів, а також на оцінку впливу цифрової зрілості та стандартів даних на підзвітність, порівнюваність індикаторів і якість М&Е в умовах відновлення та довгострокового розвитку.

Список використаних джерел:

1. Король А.П., Помаза-Пономаренко А.Л., Ахмедова О.О. (2025). Інвестиційно-інноваційний розвиток регіонів в Україні як перспективний напрям удосконалення системи публічного управління. Державне управління : удосконалення та розвиток, № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.4.11>
2. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1508-18>
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>
4. OECD Economic Surveys : Ukraine 2025. (2025). OECD. DOI: <https://doi.org/10.1787/940cee85-en>
5. Слободян О.С. (2025). Розвиток інноваційних механізмів публічного регулювання у сфері формування цифрових екосистем у публічному секторі на регіональному рівні. Економіка, управління та адміністрування, № 4(114). С. 133–139. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-4\(114\)-133-139](https://doi.org/10.26642/ema-2025-4(114)-133-139)
6. Луняк В.Е. (2024). Особливості функціонування механізмів публічного управління у сфері цифровізації й інноватизації. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права, № 4. С. 131–137.

DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.4.19>

7. Сергієнко Л.В., Захаров Д.М., Новосолов І.В. (2023). Розвиток урбанізованих територій в Україні та світі за період 1950–2035 років. Економіка, управління та адміністрування, № 3(105). С. 131–145. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-131-145](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-131-145)

8. Chol, B.D., Chen, Z., & Ayuel, N.K. (2025). Behavioral public administration in the public sector : a systematic review. Chinese Public Administration Review. DOI: <https://doi.org/10.1177/15396754251358458>

9. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/586-14>

10. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/157-19>

11. European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122). Strasbourg : Council of Europe. (1985). Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/european-charter-of-local-self-government-eng/1680a87cc3>

12. Антонова О., Серьогін С., Літвінов О., Кривенкова Р. (2023). Цифрова трансформація публічного сектора в забезпеченні регіонального партнерства. Public administration aspects, № 11. С. 91–101. DOI: <https://doi.org/10.15421/152340>

13. Помаза-Пonomarenko А.Л., Тарадуда Д.В. (2025). Публічно-управлінські аспекти реалізації Україною інтеграційних прагнень. Державне управління: удосконалення та розвиток, № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.6.2%20>

14. Дунська А.Р. (2022). Управління розвитком міжнародної діяльності: проектний підхід. Економічний вісник НТУУ «КПІ», № 23. С. 112–117. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.23.2022.264643>

15. Panca, T., Aklil, M., Amin M., Nugroho, F., & Wal'ajro, J. (2026). Penguatan Aparatur Sekretariat DPRD dalam Perspektif Institusionalisme : Integrasi Old Institutionalism, New Institutionalism, dan Teori Tiga Pilar Kelembagaan. Public Service and Governance Journal, Vol. 7. No. 1. Pp. 118–131. DOI: <https://doi.org/10.56444/psgj.v7i1.3442>

16. Шапа Н.М., Вечеров В.Т. (2023). Огляд наукових методів і підходів проектного управління та оцінки вартості проекту. Економічний простір, № 188. С. 142–146. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-24>

References:

1. Korol, A.P., Pomaza-Ponomarenko, A.L., & Akhmedova, O.O. (2025). Investytsiino-innovatsiinyi rozvytok rehioniv v Ukraini yak perspektyvnyi napriam udoskonalennia systemy publichnoho upravlinnia [Investment and innovative development of regions in Ukraine as a promising direction for improving the public administration system]. Public Administration : Improvement and Development, No. 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.4.11> [in Ukrainian].

2. Pro spivrobotnytstvo terytorialnykh hromad [On cooperation of territorial communities] : Law of Ukraine dated 17.06.2014 No. 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1508-18> [in Ukrainian].

3. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [in Ukrainian].

4. OECD Economic Surveys : Ukraine 2025. (2025). OECD. DOI: <https://doi.org/10.1787/940cee85-en> [in English].

5. Slobodian O.S. (2025). Rozvytok innovatsiinykh mekhanizmiv publichnoho rehuliuвання u sferi formuvannia tsyfrovyykh ekosystem u publichnomu sektori na rehionalnomu rivni [Development of innovative mechanisms of public regulation in the sphere of formation of digital ecosystems in the public sector at the regional level]. Economics, Management and Administration, No. 4(114). Pp. 133–139. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-4\(114\)-133-139](https://doi.org/10.26642/ema-2025-4(114)-133-139) [in Ukrainian].

6. Luniak, V.E. (2024). Osoblyvosti funktsionuvannia mekhanizmiv publichnoho upravlinnia u sferi tsyfrovizatsii y innovatsiisii [1. Peculiarities of the functioning of public administration mechanisms in the field of digitalization and innovation]. Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law, No. 4. Pp. 131–137. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.4.19> [in Ukrainian].

7. Serhiienko, L.V., Zakharov, D.M., & Novosolov, I.V. (2023). Rozvytok urbanizovanykh terytorii v Ukraini ta sviti za period 1950–2035 rokiv [Development of urbanized areas in Ukraine and the world for the period 1950–2035]. Economics, Management and Administration, No. 3(105). Pp. 131–145. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-131-145](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-131-145) [in Ukrainian].

8. Chol, B.D., Chen, Z., & Ayuel, N.K. (2025). Behavioral public administration in the public sector : a systematic review. Chinese Public Administration Review. DOI: <https://doi.org/10.1177/15396754251358458> [in English].

9. Pro mistsevi derzhavni administratsii [On local state administrations] : Law of Ukraine dated 09.04.1999 No. 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/586-14> [in Ukrainian].

10. Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad [On the voluntary unification of territorial communities] : Law of Ukraine dated 05.02.2015 No. 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/157-19> [in Ukrainian].

11. European Charter of Local Self-Government (ETS No. 122). Strasbourg : Council of Europe. (1985). Council

of Europe. URL: <https://rm.coe.int/european-charter-of-local-self-government-eng/1680a87cc3> [in English].

12. Antonova, O., Serohin, S., Litvinov, O., & Kryvenkova, R. (2023). Tsyfrova transformatsiia publichnoho sektora v zabezpechenni rehionalnoho partnerstva [Digital transformation of the public sector in ensuring regional partnership]. *Public administration aspects*, No. 11. Pp. 91–101. DOI: <https://doi.org/10.15421/152340> [in Ukrainian].

13. Pomaza-Ponomarenko, A.L., & Taraduda, D.V. (2025). Publichno-upravlinski aspekty realizatsii Ukrainoiu intehratsiinykh prahnen [Public administration aspects of Ukraine's implementation of integration aspirations]. *Public administration: improvement and development*, No. 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.6.2%20> [in Ukrainian].

14. Dunska, A.R. (2022). Upravlinnia rozvytkom mizhnarodnoi diialnosti: proektnyi pidkhid [Management of international activity development: a project approach]. *Economic Bulletin of NTUU «KPI»*, No. 23. Pp. 112–117. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.23.2022.264643> [in Ukrainian].

15. Panca, T., Aklil, M., Amin M., Nugroho, F., & Wal'ajro, J. (2026). Penguatan Aparatur Sekretariat DPRD dalam Perspektif Institusionalisme : Integrasi Old Institutionalism, New Institutionalism, dan Teori Tiga Pilar Kelembagaan. *Public Service and Governance Journal*, Vol. 7. No. 1. Pp. 118–131. DOI: <https://doi.org/10.56444/psgj.v7i1.3442> [in English].

16. Shapa, N.M., & Vecherov, V.T. (2023). Review of scientific methods and approaches of project management and project valuation. *Economic Space*, No. 188. Pp. 142–146. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-24> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 04.02.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 25.02.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.03.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.